

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Післявоєнна відбудова України має бути «зеленою» і базуватися на сучасних технологіях та інноваційних підходах у всіх сферах – від житлового сектора до промисловості. Тому особливо важливо формувати культуру раціонального використання енергоресурсів саме на етапі навчання майбутніх фахівців будівельної галузі.

Енергоефективність – це одна із основ енергетичної політики не тільки Європейського союзу, де активно націлені на зменшення свого впливу на довкілля та клімат, а і багатьох країн світу. Можна привести приклад В'єтнаму де «Професійний коледж машинобудування та меліорації (ПКММ) розвиває своє перетворення на Центр досконалості в напрямі «озеленення» професійної освіти і навчання через розроблення та апробацію базових курсів з питань захисту навколишнього середовища, енергоефективності й ефективного використання ресурсів, навчальних програм та низки навчальних заходів з фокусом на потреби «зеленої» економіки» (Пуховська та ін., 2017, с. 174).

Також важливим чинником формування енергоефективності громадян є освіта. Загальна стратегія компетентісно орієнтованої підготовки фахівців у закладах професійної освіти будівельної галузі повинна містити принципи, як загальні: науковості, свідомості і активності, зв'язку теорії з практикою, наочності, ґрунтовності, систематичності та послідовності, доступності, дохідливості викладання, так і специфічні: проблемності, міждисциплінарності, екологізації, детермінізму та індивідуальної освітньої траєкторії.

Оскільки загальні принципи досить докладно схарактеризовано в сучасних педагогічних дослідженнях, коротко зупинимося лише на сутності специфічних принципів, яких маємо дотримуватися у професійній підготовці майбутніх будівельників.

Суть принципу проблемності полягає в активізації пізнавальної діяльності майбутніх будівельників, за допомогою постановки проблемних питань, проблемних пізнавальних завдань, наочного демонстрування несподіваних, незрозумілих явищ та процесів і виробничих ситуацій. Природно, розв'язання таких завдань потребує напруження інтелектуальних сил учня і актуалізується проблемною ситуацією – особливим психічним станом у свідомості здобувача освіти, що характеризується появою жагучої потреби в опануванні новими знаннями або новими способами дій.

Для вирішення комплексних завдань, формування енергоефективної компетентності майбутніх будівельників застосовується принцип міждисциплінарності, суть якого полягає у використанні знань, методів, форм та інструментів дисциплін загальної та професійно-теоретичної підготовки за професією для вивчення складних проблем енергоефективності, з метою вирішення завдань, що стоять перед сучасним суспільством в галузі енергетичної безпеки.

Формування енергоефективної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі ґрунтується на концептуальних положеннях принципу екологізації, що уможливорює здійснення освітнього процесу на ідеях сталого розвитку, тобто «перехід від парадигми захисту (охорони) природи до парадигми підпорядкування економічного розвитку екологічному імперативу, оскільки лише екологічно свідомі фахівці здатні подолати або зменшити негативний антропогенний вплив на довкілля» (Лук'янова, 2012, с. 9).

Принцип *детермінізму* дозволяє виявити причинно-наслідкові зв'язки між емоційно-ціннісним ставленням майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі до їхньої діяльності, що пов'язана з ефективними результатами формування їхньої енергоефективної компетентності. «Індивідуальні якості та властивості психіки особистості впливають на процес її трудової діяльності, який, у свою чергу, змінює внутрішній світ особистості. Відповідно, важливе значення для формування у майбутніх кваліфікованих робітників енергоефективної компетентності має освітнє середовище, позитивна мотивація до енергоефективності, чітка зорієнтованість на відповідні цілі, які визначають прагнення учнівської молоді до самовираження і самореалізації» (Глуценко, 2017, с. 117).

Принцип *індивідуальної освітньої траєкторії* передбачає таку організацію освітнього процесу, коли враховуються індивідуальні потреби, інтереси, мотиви, інтелектуальні можливості здобувача освіти будівельної галузі в опановуванні освітньо-професійної програми з енергозбереження за власним персоналізованим маршрутом. Але для реалізації цього принципу необхідно (Волошин, 2025, с. 140–141):

1) запропонувати здобувачам освіти гнучкі навчальні програми та методи навчання, адаптовані до особливостей здобувачів освіти;

2) запровадити педагогічну технологію, що передбачає вибір здобувачем навчальних дисциплін, модулів, тем, рівнів складності змісту та форм відповідно своїм інтересам та майбутнім планам;

3) залучити кожного здобувача освіти до самостійного визначення цілей, вибору змісту та форм навчання;

4) у педагогічній взаємодії здобувач освіти має сприйматися як суб'єкт спільної діяльності, активний учасник освітнього процесу;

5) стратегічною метою навчання здобувача освіти за індивідуальною освітньою траєкторією має бути не лише засвоєння задекларованих програмних результатів навчання, а й досягнення майбутнім випускником самостійно поставлених цілей.

Таким чином, професійна підготовка у закладах професійної освіти будівельної галузі, яка організується і здійснюється як на загальних принципах (науковості, свідомості і активності, зв'язку теорії з практикою, наочності, ґрунтовності, систематичності та послідовності, доступності, дохідливості викладання), так і специфічних (проблемності, міждисциплінарності, екологізації, детермінізму, індивідуальної освітньої траєкторії) містить у собі організуюче начало спільної діяльності викладачів та майбутніх фахівців цієї галузі та забезпечує формування у випускників енергоефективної компетентності.

Література

1. Пуховська Л. П., Бородієнко О. В., Лей С. О., Мельник О. В., Кравець С. Г. and Шимановський М. М. (2017). *Професійні навчальні заклади в країнах Європейського Союзу : практичний посібник*. ІПТО НАПН України, м. Київ, Україна. <https://surl.it/koemlo>
2. Лук'янова Л. Б. (2012) Проблема екологізації освіти в сучасному науковому дискурсі. *Імідж сучасного педагога*, 2, 8–11.
3. Глущенко О. В. (2017). *Формування енергоефективної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників машинобудівного профілю: дис. канд. пед. наук: 13.00.04*. Національна академія педагогічних наук України, Інститут професійно-технічної освіти, Київ.
4. Волошин А. М. (2025) *Формування професійної компетентності майбутніх механіків автомобільного транспорту в закладах професійної освіти: дис. док. філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)*, Інститут професійної освіти НАПН України, Київ.

КОЛОМІЙЧУК СВІТЛАНА

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області (м. Хмельницький)

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ З РОБОТОДАВЦЯМИ

У сучасних умовах трансформації ринку праці, цифровізації виробництва та глобалізації економіки, питання якості професійної підготовки набуває особливої актуальності. Заклади професійної освіти мають забезпечити підготовку фахівців, здатних ефективно працювати в реальному виробничому середовищі. Водночас роботодавці потребують кадрів, які відповідають конкретним вимогам галузі. Саме тому розвиток соціального партнерства між освітніми установами та замовниками кадрів стає ключовим чинником модернізації професійної освіти та дозволяє забезпечити практичну спрямованість навчання, адаптацію змісту освіти до реальних викликів, а також сприяє формуванню конкурентоспроможного людського капіталу.

Система соціального партнерства в Україні функціонує й розвивається з урахуванням положень Законів України «Про державно-приватне партнерство» (2010), «Про соціальний діалог» (2010), «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії діяльності» (2013), «Про освіту» (2017), «Про професійну освіту» (№ 4574-IX від 21 серпня 2025 року).

Проблематиці застосування соціального партнерства в освіті присвячені праці науковців та практиків: Л. Келембет, О. Фляк, Ю. Кеє, Л. Лаухіна, Н. Кобзар, О. Рабіч, С. Скачедуб, О. Москвічова, П. Ігнатенко, О. Іванченко, О. Огієнко, С. Оніщенко, Н. Харченко, Є. Царьова.

Узагальнюючи визначення наукової та професійної спільноти відзначимо головні аспекти, що характеризують поняття «соціальне партнерство в освіті»:

- сукупність взаємин закладів освіти, об'єднань роботодавців, представників бізнесу, профспілок і владних структур на основі договорів, угод, меморандумів, контрактів з метою подальшого розвитку системи освіти, підвищення кадрового потенціалу країни, формування вмотивованих здобувачів професійних кваліфікацій, економічного й духовного прогресу суспільства;
- конструктивна взаємодія всіх суспільних секторів з розвитку системи освіти в країні, створення сприятливих умов для різних видів освіти, включаючи самоосвіту;
- соціальна взаємодія закладів професійної, фахової передвищої, вищої освіти, інститутів влади, роботодавців, некомерційних організацій і самих здобувачів освіти з метою досягнення між ними консенсусу й задоволення потреб суспільства на основі принципу соціальної справедливості.